

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У серпні 2021 року, як і прогнозувалось, мала місце дефляція, що є прямим свідченням переважання внутрішнього сезонного чинника над ціновим тиском ззовні. Збереження переважання сезонних проявів є свідченням «здорового» інфляційного фону.

Фактично, наразі, вже варто констатувати певний злам тенденцій у ціноутворенні на внутрішньому ринку, та, вірогідно, наявність ознак так званої «інфляційної втоми», коли динаміка більшості цін, можливо тимчасово, але вичерпала потенціал зростання. Але, навіть на такому фоні, поточний тренд світових цін на енергоносії унеможливорює суттєве загасання інфляційної динаміки до кінця поточного року й на початку наступного.

Відтак, очікується, що рівень інфляційної активності у цьому році буде вищим за минулорічний, внаслідок, як, переважно, дії чинника зовнішніх цін, у т.ч. і на енергоносії, високої витратної складової (через динаміку цін виробників), так і чинника реалізації відкладеного попиту. Але така динаміка не може розглядатися як будь-яка загроза для економіки в цілому та для прискорення, власне, споживчої інфляції в подальшій перспективі. Тобто інфляцію 2021 року варто розглядати як цілком обумовлену «плату» за «оздоровлення» економіки на тлі значних втрат низки галузей упродовж карантину.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Липень 2021	Серпень 2021	Липень 2021	Серпень 2021
Зміни споживчих цін	10,2	10,2	0,1	«-»0,2
Базова інфляція	7,3	7,2	«-»0,1	0,0
Небазова інфляція	14,5	14,6	0,4	«-»0,5

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

У серпні, вперше впродовж року, зафіксована дефляція на споживчому ринку – ціни знизилися на 0,2% (у попередньому місяці зросли на 0,1%), у річному обчисленні темп зростання цін, як і в липні, залишився на рівні 10,2%. Водночас такий цьогорічний ціновий темп (з початку року – 6,2%) значно перевищує минулорічний показник (1,2% відповідно).

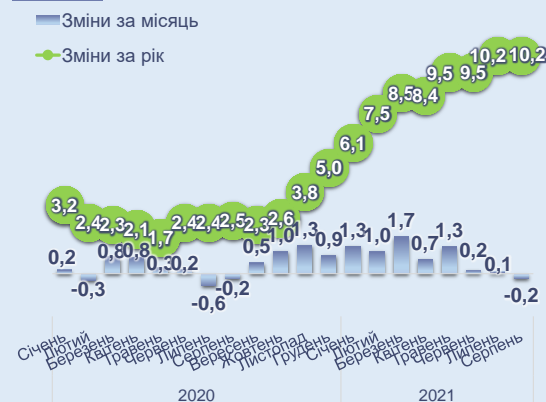
Довідково. Востаннє дефляція на споживчому ринку спостерігалась у серпні 2020 року на рівні 0,2%, а річна інфляція тоді становила 2,5%.

До дефляції призвело посилення чинника сезонності, насамперед, на продовольчому ринку. Так, завдяки насиченості ринку сільськогосподарською продукцією, з огляду на подальше збільшення пропозиції нового врожаю, відбулося здешевлення продуктів харчування (на 0,8%, внесок до формування загального рівня споживчої інфляції становив «мінус» 0,3 в.п.).

Найвагоміший внесок у посилення такого дефляційного тренду було забезпечено суттєвим здешевленням овочів (на 18,3%, внесок – «мінус» 0,7 в.п.) та фруктів (на 5%, внесок – «мінус» 0,1 в.п.).

Довідково. У серпні ц.р. найбільше зниження цін відбулося на: перець

Рис. 1 Зміни споживчих цін, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 3 Базова і небазова інфляція, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

солодкий (на 43,7%), моркву (на 42,3%), буряк (на 39,1%), помідори (на 35%), бклажани (на 34,5%), картоплю (на 26,7%) та виноград (на 21,3%).

Крім того під впливом позитивних оцінок обсягів виробництва аграрної продукції у поточному році й далі знижувалися ціни на олію соняшникову (на 1%, внесок – «мінус» 0,01 в.п.), крупи, зокрема на пшоно (на 2,9%, внесок – «мінус» 0,001 в.п.), крупи ячні (на 1,9%, внесок – «мінус» 0,001 в.п.), а також у наступних виробничих ланцюжках, зокрема на макаронні вироби (на 0,4%, внесок – «мінус» 0,004 в.п.).

Довідково. Ціни на олію соняшникову, як і на низку інших продовольчих товарів, що мають істотну соціальну значущість, стабілізуються шляхом декларування їх зміни, а також постійного діалогу з виробниками, торговими мережами для пошуку інструментів, які дають змогу уникати можливого дефіциту та, як наслідок, зростання роздрібних цін.

Водночас відбулося подорожчання деяких продуктів, зокрема:

- ✓ яєць (на 18%, внесок – 0,2 в.п.), що пов'язано зі скороченням їх виробництва та, відповідно, збільшенням середніх цін виробників;

Довідково. Упродовж січня-серпня 2021 року, за даними Держстату, скорочення виробництва яєць становило 14,5% (за цей же період торік – лише «мінус» 0,9%).

Станом на 03.09.2021, за даними Мінагрополітики, середні ціни виробників на яйця впродовж місяця зросли на 23%.

- ✓ цукру (на 3,6%, внесок – 0,03 в.п.) через прискорення цінової динаміки на світовому ринку на деякі товари.

Довідково. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) у серпні 2021 року середнє значення Індексу цін на цукор збільшилося на 9,6% порівняно з липнем (після п'яти місяців безперервного зростання ціни на цукор досягли найвищого рівня з лютого 2017 року).

Тиск на споживчі ціни підтримується й постійним підвищенням цін виробників (упродовж січня-серпня 2021 року зросли на 33,7%, зокрема в харчовій – на 12,9%), що посилює роль витратної складової при формуванні більшості цін на різні групи товарів та послуг.

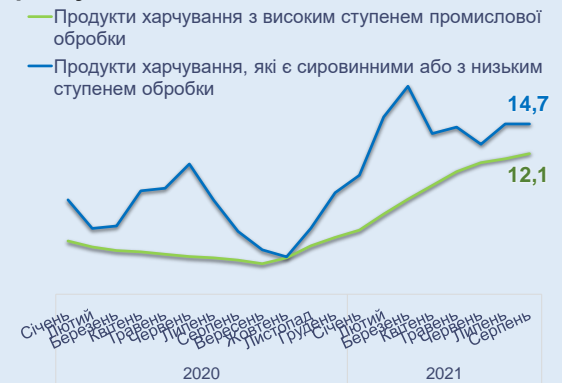
Також чинник високих зовнішніх цін на енергоносії віддзеркалився й в динаміці внутрішніх цін на природний газ для потреб населення (зросли на 2,1%, внесок – 0,04 в.п.) на тлі збереження високого цінового тиску з боку європейського ринку природного газу.

Довідково. У серпні ц.р. продовжилося підвищення вартості газу за місячними тарифами газопостачальними компаніями – на відміну від липня, коли максимум досяг 15,5 грн/куб. метр з ПДВ, у серпні максимум встановлено на рівні 16,99 грн/куб. метр з ПДВ.

Проте, незважаючи на таке підвищення тарифів на природний газ, зростання вартості комунальних послуг у серпні, як і в липні, на 0,6% (внесок – 0,05 в.п.) поки не мало вагомого тиску на формування цін загалом.

Водночас, незважаючи на уповільнення темпів подорожчання автомобільних бензинів (внутрішні ціни підвищилися лише на 0,5%) на тлі послаблення тиску з боку цін на нафту на світовому ринку, подорожчання скрапленого газу для автомобілів (на 9%), яке знаходиться в руслі загального подорожчання газу в світі, у підсумку

Рис. 4 Зміни цін на продовольчому ринку, % у річному обчисленні

визначило новий ціновий рівень на ринку пального та зростання вартості транспортних послуг (на 1,9%).

У підсумку ці чинники частково компенсували дефляційний вектор продовольчого ринку. Як наслідок, за розрахунками Мінекономіки **зниження небазової компоненти інфляції склало 0,5% за місяць** (порівняно зі зростанням на 0,4% у липні), внесок до загальної споживчої інфляції – «мінус» 0,2 в.п., (з початку року – зростання на 9,2%; у річному обчисленні дещо прискорилося до 14,6% з 14,5% у попередньому місяці).

Вплив з боку монетарних чинників фактично не відчувався – **базова інфляція за місяць не змінилася** («мінус» 0,1 % у липні), з початку року – 4,2%, у річному обчисленні уповільнилася до 7,2% (7,3% у попередньому місяці).

Тривала відносно стабільна динаміка обмінного курсу гривні (упродовж серпня гривня до долара США в середньомісячному значенні зміцнилася на 1,6%, з початку поточного року – на 4,9%) тимчасово практично виключила цей фактор впливу на інфляцію.

З метою стримування споживчої інфляції Національним банком і далі реалізовувалася більш жорстка ніж у попередньому році монетарна політика, що виражалось у:

- ✓ підвищенні з 23.07.2021 облікової ставки Національним банком до 8% річних (з 10.09.2021 – до 8,5%);
- ✓ помірних темпах зростання грошової пропозиції – грошова маса з початку року зросла лише на 2,9% (на 16,4% упродовж січня-серпня 2020 року).

Сезонність у формуванні цін на одяг і взуття зумовила здешевлення цієї товарної групи (на 3%, внесок – «мінус» 0,2 в.п.).

Проте в цілому такий дефляційний вплив нівельовано реалізацією ефекту відкладеного попиту, що позначився як на зростанні вартості послуг загалом, так і на деяких товарних позиціях.

Довідково. У серпні 2021 року вартість послуг на споживчому ринку за розрахунками Мінекономіки зросла до 9,7% у річному обчисленні (на 9,3% у попередньому місяці), продукти харчування з високим ступенем промислової обробки подорожчали на 12,1% у річному обчисленні (на 11,7% відповідно).

Серед інфляційних чинників також залишається збереження суттєвих обсягів надходжень приватних грошових переказів в Україну на тлі міграційного спрямування вітчизняної робочої сили, а це 7,3 млрд дол. США за січень-липень 2021 року (на 11,1% більше ніж за аналогічний період 2020 року).

Варто зазначити, що намагання стримувати інфляцію, рівень якої сформований, переважно, динамікою світових цін, шляхом використання традиційно вузького інструментарію, що застосовується в режимі таргетування інфляції, а саме, облікової ставки, наразі є малоефективним. Це яскраво підтверджується, зокрема й особливостями споживчої інфляції в серпні – щойно світові ціни на продукти харчування отримали від'ємну динаміку впродовж двох місяців (червня-липня ц.р.), то з лагом у місяць у динаміці цін на споживчому ринку вже домінував дефляційний чинник сезонності. Натомість, навпаки, рекордно стрімке зростання

Рис. 7 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

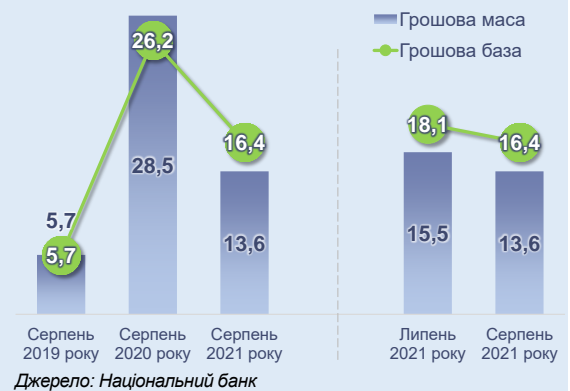

Рис. 8 Зміни середньомісячної заробітної плати в середньому по економіці, % до відповідного періоду попереднього року

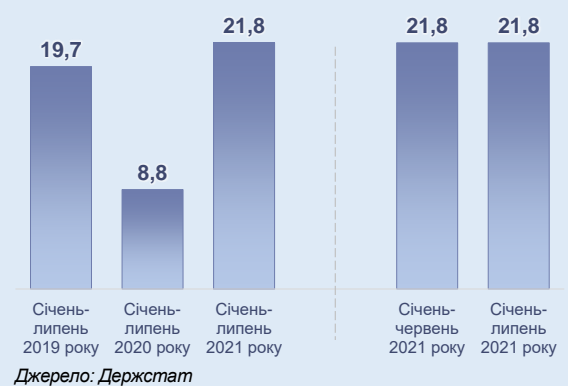
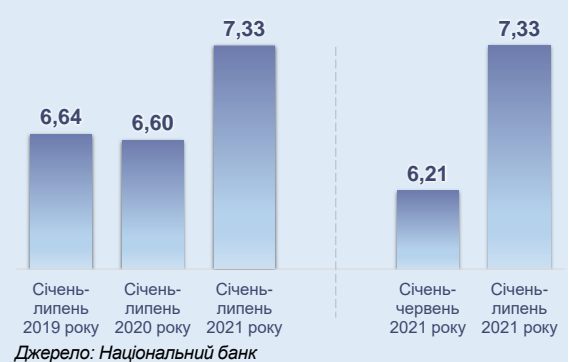

Рис. 9 Обсяги приватних грошових переказів в Україну, млрд дол. США

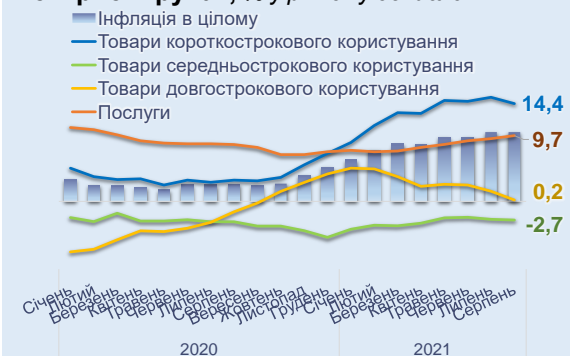
цін на енергоносії, що наразі спостерігається принаймні на європейському ринку, продовжує тиснути як на ціни виробників, так і через них на споживчий ринок.

Втім, обмеження грошової пропозиції та неухильне зростання вартості коштів може призвести до прояву монетарного голоду, що матиме руйнівний ефект для динаміки економічного відновлення, яка наразі триває в Україні.

При цьому, також, варто наголосити, що наразі поточна динаміка цін цілком відповідає прогнозованому загальному щогорічному тренду щодо порівняно більш високих, ніж у попередньому році, темпів інфляції.

І, навіть з урахуванням неочікуваного високого рівня зростання світових цін на енергоносії, варто припустити, що за відсутності нових викликів для економіки рівень інфляції з великою вірогідністю буде близьким до 10%, що фактично не несе в собі ознак деструктивного з боку інфляції впливу на позитивні здобутки економічного розвитку.

Рис. 10 Зміни споживчих цін по чотирьох групах, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

ЗМІНИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Головне

У серпні 2021 року ціни виробників промислової продукції продовжили висхідний тренд, що було виключно реакцією ринку на зміну внутрішніх цін на енергоносії. За іншими галузями, що реалізують продукцію, в основному, за межі України, ціни знизилися. Це стало ілюстрацією того, що з'являються певні ознаки так званої «інфляційної втоми», коли зростання цін за рахунок тиску з боку вартості витрат уже не може підтримуватись з боку попиту. І, в першу чергу, цю «інфляційну втому» демонструє саме зовнішній ринок, що і віддзеркалюють вітчизняні експортоорієнтовані виробництва.

Очікується, що до кінця 2021 року внутрішні ціни й далі залежатимуть від світового тренду, а також внутрішніх різноспрямованих чинників (високої собівартості виробництва, розширення пропозиції, зокрема сільгосппродукції).

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Липень 2021	Серпень 2021	Липень 2021	Серпень 2021
Зміни цін виробників промислової продукції	42,2	46,5	2,6	5,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	159,1	130,2	3,0	«-»2,2
Переробна промисловість	37,8	34,7	2,8	«-»0,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	10,6	40,3	1,9	26,3

Джерело: Держстат

В промисловості в серпні 2021 року вчергове прискорилися темпи зростання цін – на 5,4% за місяць (з 2,6% у липні). У річному обчисленні ціни прискорилися до 46,5% (з 42,2% відповідно). За підсумком січня-серпня 2021 року зростання цін становило 33,7%.

На противагу попередніх місяців, у серпні основний тиск забезпечено з боку внутрішнього чинника – високими темпами зростали ціни на продукцію, що реалізується в межах України (подорожчала на 8,2% порівняно з попереднім місяцем), ніж та, що реалізується за її межами (подешевшала на 4% відповідно). Це дещо скоротило розрив між цінами на продукцію для внутрішнього ринку (у річному обчисленні зросли до 42% у серпні з 33,9% у липні ц.р.) та призначену для зовнішнього ринку (уповільнили темпи – в 1,6 раза з 1,8 раза відповідно).

Визначальний вплив на рівень ціни справило збільшення вартості в групі «Енергія» – зростали найвищими з усіх основних промислових груп темпами (на 19,3% за місяць з огляду на надвисокі темпи подорожчання електроенергії – на 29,4%). Водночас, вперше у поточному році, тиск з боку витратної частини виробництва, дещо знизився – товари проміжного споживання подешевшали на 2,1% порівняно з липнем, хоча загалом ціни

Рис. 1 Зміни цін виробників промислової продукції, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни цін виробників промислової продукції в галузевому розрізі, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

Рис. 3 Зміни цін виробників промислової продукції в цілому, а також призначену для реалізації в межах України та за її межі, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

залишалися в 1,6 раза вищими, ніж торік.

У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря ціни зросли на **26,3%** за місяць (за розрахунками Мінекономіки внесок до загального зростання цін у промисловості становив 5,84 в.п.) порівняно з підвищенням на 1,9% у липні.

Довідково. За даними ДП «Оператор ринку» в серпні 2021 року в торговій зоні «ОЕС України» індекс цін базового навантаження був вищим ніж у липні 2021 року на 52,51%, та становив 1 958,64 грн/МВт.год. Значне серпнєве підвищення цін у торговій зоні «ОЕС України» на ринку «на добу наперед» та на внутрішньодобовому ринку обумовлено підвищенням максимального рівня граничних цін (відповідно до постанови НКРЕКП від 30.07.2021 року № 1227 «Про внесення зміни до постанови НКРЕКП від 08 квітня 2020 року № 766») та дефіцитом пропозицій. Зокрема середньозважена ціна на ринку «на добу наперед» у серпні 2021 року збільшилася на 37,99% в порівнянні з липнем ц.р. та становила 2 034,63 грн/МВт.год.

Водночас як у добувній, так і в переробній промисловості відбулося зниження цін – за місяць відповідно на **2,2%** (внесок – «мінус» 0,3 в.п.) та на **0,3%** (внесок – «мінус» 0,19 в.п.).

Довідково. Востаннє дефляція у добувній промисловості спостерігалась у червні 2020 року (на рівні 5,2% за місяць), а в переробній – у травні 2020 року (на рівні 1,1%).

Злам цінового тренду, передусім, викликано зниженням цін на продукцію призначену для реалізації переважно за межі України, що лише частково компенсувалося подорожчанням відповідної продукції для внутрішнього ринку, зокрема у:

- ✓ добуванні металевих руд ціни знизилися на 7,4% за місяць, внесок – «мінус» 0,45 в.п. (у липні – зростання на 4,4%) на тлі стрімкого цінового падіння на світовому ринку, що, зі свого боку, визначило відповідну динаміку в металургії – «мінус» 3,2%, внесок – «мінус» 0,4 в.п. (зростання на 5% відповідно);

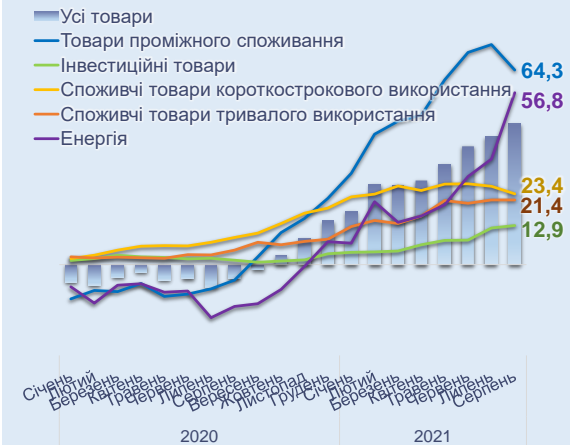
Довідково. За даними Світового банку ціни на залізну руду в серпні знизилися на 24,3% (у липні – «мінус» 0,1%), що відбулося як з огляду на поступове послаблення попиту, насамперед з боку Китаю (очікується скорочення споживання сталі в самому Китаї в II півріччі ц.р., особливо в будівництві через посилення державної політики в цій сфері), так і на тлі очікуваного збільшення пропозиції серед основних постачальників залізної руди сировини, зокрема з Бразилії.

- ✓ харчовій промисловості ціни знизилися на 0,3%, внесок – «мінус» 0,07 в.п. (зростання на 0,4% відповідно) на тлі сезонного здешевлення продукції в низці галузей, зокрема у виробництві цукру (на 3,3%), у виробництві олії та тваринних жирів (на 1,5%), у переробленні та консервуванні фруктів і овочів (на 0,2%) та ін.

Водночас продовжилося цінове зростання як у добуванні кам'яного вугілля (на 2,3% за місяць, внесок – 0,05 в.п.), так і в добуванні сирої нафти та природного газу (на 2,2% за місяць, внесок – 0,09 в.п.) на тлі високого цінового тиску на світових торговельних майданчиках, так і збереження попиту з боку вітчизняних підприємств.

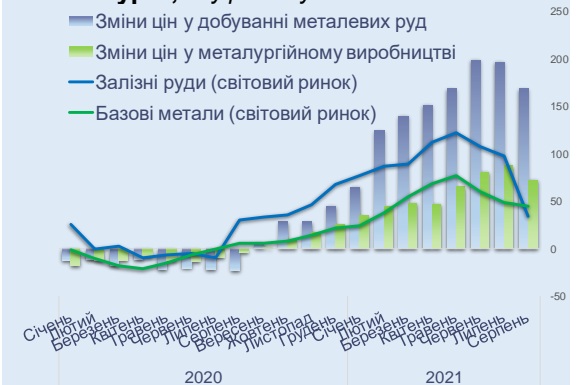
Зберігся ціновий тиск і в хімічній промисловості – ціни зросли на 2% за місяць, внесок – 0,06 в.п. (у липні – зростання на 1,9%) як через

Рис. 4 Зміни цін виробників промислової продукції за основними промисловими групами, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни світових цін на залізні руди й базові метали, а також внутрішніх у добуванні металевих руд та в металургії, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Рис. 6 Зміни світових цін на нафту і природний газ, а також внутрішніх у добуванні сирої нафти та природного газу й у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

зростання цін на природний газ, так і на тлі зростання попиту на продукцію галузі на світовому ринку.

Очікується, що до кінця 2021 року внутрішні ціни й далі, переважно, залежатимуть від світового тренду, що додатково посилюватиметься внутрішніми чинниками (з огляду на високу собівартість виробництва навіть в умовах насиченості ринку завдяки збільшенню пропозиції нового врожаю). Водночас, зважаючи на розширення не тільки попиту, а й пропозиції, відбуватиметься поступове зниження цінового тиску на ринок.

Рис. 7 Зміни деяких цін у харчовій промисловості, % у річному обчисленні

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Липень 2021 року			Серпень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	0,1	–	10,2	-0,2	–	10,2
Базовий ІСЦ	-0,1	-0,06	7,3	0,0	0,00	7,2
Небазовий ІСЦ	0,4	0,16	14,5	-0,5	-0,21	14,6
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	-0,1	-0,05	10,8	-0,7	-0,32	11,7
Алкогольні напої, тютюнові вироби	0,8	0,06	10,1	0,4	0,03	10,0
Одяг і взуття	-5,2	-0,26	-4,2	-3,0	-0,16	-4,2
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,6	0,05	35,5	0,6	0,05	29,0
Водопостачання	0,0	0,00	11,0	0,7	0,00	11,8
Водовідведення	0,0	0,00	17,5	0,9	0,00	18,6
Електроенергія	0,0	0,00	36,6	0,0	0,00	36,6
Природний газ	3,3	0,07	164,5	2,1	0,04	96,1
Гаряча вода, опалення	0,0	0,00	13,9	0,0	0,00	13,9
Предмети домашнього вжитку	0,4	0,02	3,6	0,3	0,01	3,6
Охорона здоров'я	0,1	0,01	6,5	0,0	0,00	5,5
Транспорт	1,1	0,12	11,9	0,8	0,09	11,4
Паливо та мастила	2,7	0,08	33,8	1,6	0,05	32,2
Зв'язок	0,1	0,00	4,8	0,6	0,02	4,5
Відпочинок і культура	0,7	0,02	3,7	0,3	0,01	4,0
Освіта	0,0	0,00	14,6	0,1	0,00	14,6
Ресторани та готелі	1,2	0,04	6,3	0,5	0,02	6,7
Різні товари та послуги	0,8	0,04	6,4	0,4	0,02	6,6

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку

Темпи приросту/зниження ІЦВ за основними галузями

Ключові показники	Липень 2021 року			Серпень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Зміни цін виробників промислової продукції	2,6	–	42,2	5,4	–	46,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3,0	0,41	159,1	-2,2	-0,30	130,2
Добування кам'яного вугілля	11,5	0,25	26,5	2,3	0,05	29,9
Добування сирої нафти та природного газу	-2,9	-0,12	246,0	2,2	0,09	174,5
Добування металевих руд	4,4	0,27	196,7	-7,4	-0,45	168,9
Переробна промисловість	2,8	1,80	37,8	-0,3	-0,19	34,7
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	0,4	0,10	29,2	-0,3	-0,07	26,6
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	18,7	0,45	99,4	1,2	0,03	105,2
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1,9	0,06	47,7	2,0	0,06	50,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	1,0	0,01	15,4	0,4	0,01	14,7
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	1,7	0,09	12,6	1,6	0,08	13,7
Металургійна промисловість	5,0	0,74	87,4	-3,2	-0,43	72,6
Машинобудування	3,6	0,24	11,3	0,9	0,06	11,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,9	0,42	10,6	26,3	5,84	40,3

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за галузями може не дорівнювати підсумку